

ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ГНАТЮКА

ЛЕВЧИК НАТАЛІЯ СТЕФАНІВНА

УДК 371.035.9

**ПІДГОТОВКА УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ
ДО ВИКОНАННЯ БАТЬКІВСЬКИХ ОБОВ'ЯЗКІВ
У США ТА ВЕЛИКІЙ БРИТАНІЇ**

13.00.07 – теорія і методика виховання

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Тернопіль – 2011

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Тернопільському національному педагогічному університеті імені Володимира Гнатюка, Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України.

Науковий керівник: доктор педагогічних наук, професор,
дійсний член НАПН України
КРАВЕЦЬ Володимир Петрович,
Тернопільський національний педагогічний університет імені
Володимира Гнатюка, ректор.

Офіційні опоненти: доктор психологічних наук, професор
ГОВОРУН Тамара Василівна,
Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України, лабораторія
соціальної психології, головний науковий співробітник;

кандидат педагогічних наук
КОВАЛЬЧУК Любов Олександрівна, Тернопільський
національний економічний університет, старший викладач кафедри
іноземних мов.

Захист відбудеться 20 травня 2011 р. о 12³⁰ год. на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 58.053.01 у Тернопільському національному педагогічному університеті імені Володимира Гнатюка за адресою: зала засідань, вул. М. Кривоноса, 2, м. Тернопіль, 46027.

Із дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка за адресою: вул. М. Кривоноса, 2, м. Тернопіль, 46027.

Автореферат розіслано 20 квітня 2011 р.

В. о. ученого секретаря
спеціалізованої вченої ради

Ю.Й. Поліщук

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Провідні тенденції сучасної гуманітарної освіти у світовій спільноті, у тому числі в Україні, на початку XXI ст., визнаного ООН “сторіччям батьківства”, актуалізують проблему готовності молоді до виконання батьківських обов’язків. Дослідження культуригенезу феномена батьківства та підготовки молоді до відповідального батьківства в умовах глобалізації постає злободенною проблемою, що пов’язано, передусім, зі світовою економічною кризою, бідністю та низькою якістю життя більшості населення, зростанням демографічних проблем: погіршенням репродуктивного здоров’я молодого покоління, змінами в гендерній культурі, деформацією сучасної сім’ї, знеціненням культурних і сімейних цінностей, зниженням потреби в народженні дітей, зростанням розлучених та неповних сімей, ранніх вагітностей, девіантного материнства та кризою батьківства загалом. Згідно зі статистичними даними, в Україні нараховується близько 100,5 тис. дітей – соціальних сиріт; функціонує 488 дитячих будинків сімейного типу, в яких виховуються 3288 дітей, позбавлених батьківського піклування, та дітей-сиріт; 89 % неповних сімей із матір’ю одиначкою тощо. Все це загострює проблему готовності молоді до усвідомленого виконання батьківських обов’язків, яка у вітчизняній школі не отримала належного розв’язання.

Виховання доброї матері чи доброго батька – це, по суті, одна з найважливіших цільових ліній роботи школи, адже матерями й батьками будуть майже всі. Тому до батьківської та материнської відповідальності треба готуватися чи не з колиски (В. Сухомлинський). Ідеї великого українського педагога-гуманіста щодо відповідальності обох статей за дитину набагато випередили час і слугують дороговказом у підготовці молодого покоління до свідомого виконання ролі батька-матері.

Вивчення кращих виховних методик формування перинатальної культури молоді у таких високо розвинутих країнах, як США та Велика Британія, які відзначаються вагомими науково-теоретичними підходами до створення різних програм підготовки до батьківства, широким практичним спрямуванням та значною експериментальною базою дасть змогу окреслити новий сенс педагогічних явищ, знайти ефективні шляхи впровадження системної підготовки з основ батьківства у національну школу.

Проблемі підготовки молоді до сімейного життя приділяли увагу як видатні вчені минулого століття Г. Ващенко, Л. Виготський, А. Макаренко, М. Пирогов, С. Русова, В. Сухомлинський, К. Ушинський, так і сучасні вчені М. Алексєєва, Т. Алексєєнко, І. Бех, І. Братусь, Л. Буніна, Т. Говорун, І. Даценко, Т. Демидова, О. Демченко, І. Зверева, Є. Ільяная, О. Кізь, О. Кікінежді, Л. Ковальчук, І. Кон, В. Костів, В. Кравець, Д. Луцик, Р. Овчарова, О. Песоцька, В. Постовий, Г. Радчук, Т. Титаренко, І. Трубавіна, Г. Філіппова, Г. Фінчук, Л. Яворська та ін. Комплексна програма формування педагогічної культури сучасної сім’ї, розроблена фахівцями Інституту проблем виховання НАПН України, наголошує на важливості ранньої підготовки до виконання рольових функцій чоловіка і дружини, батька і матері,

формування потреби в розумінні та повазі до інших людей, дружніх та емпатійних батьківсько-дитячих стосунків і та ін.

Окремі аспекти американської та британської системи підготовки молоді до батьківства вивчали: Я. Бельмаз (моральне виховання підлітків у загальноосвітніх школах США); О. Демченко (сімейне виховання у Великій Британії); В. Жуковський (морально-етичне виховання в американській школі); М. Зубілевич (гендерне виховання у Великій Британії); В. Кравець (сексуальна освіта, гендерне виховання та дошлюбна підготовка молоді в американській педагогічній теорії та шкільній практиці); Н. Нурієва (морально-статеве виховання в школах США); М. Самарець (статеве виховання дітей та молоді в США); Г. Фінчук (теорія і практика сімейного виховання в зарубіжній педагогіці); Л. Яворська (підготовка молоді до сімейного життя в США) та ін.

Значних результатів у дослідженні феномена батьківства як соціально-культурного явища та розвитку психолого-педагогічних концепцій із підготовки молоді до майбутнього батьківства досягли британські та американські вчені: Т. Гордон (Gordon T.), А. Адлер (Adler A.), Р. Барнетт (Barnett R.), К. Бірч (Birch K.), Т. Бразельтон (Brazelton T.), Дж. Вестмен (Westman J.), Х. Джайнотт (Ginott H.), М. Кларк (Clark M.), Н. Ноддінгс (Noddings N.), Л. Поллок (Pollok L.), М.К. Прінгл (M. K. Pringle), М. Чемберс (Chambers M.). Проте результати аналізу наукових джерел свідчать, що представлення культурно-історичного та педагогічного аспектів прокреативної підготовки в США та Великій Британії не було предметом цілісного педагогічного дослідження. Враховуючи назрілу необхідність розробки національної концепції підготовки молоді до батьківства та відсутність в Україні порівняльних досліджень досвіду Сполучених Штатів Америки та Великої Британії з окресленої проблеми, для дисертаційного дослідження обрано тему **“Підготовка учнівської молоді до виконання батьківських обов’язків у США та Великій Британії”**.

Зв’язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано в рамках державного замовлення Міністерства освіти і науки України Тернопільському національному педагогічному університету імені Володимира Гнатюка на тему: “Гендерна освіта та виховання: перспективи розвитку” (2006-2008 рр.) (№ 0106U002384). Тему наукового дослідження затверджено вченою радою Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (протокол № 5 від 22.05.2005 р.) та узгоджено в Раді з координації наукових досліджень у галузі педагогіки та психології в Україні (протокол № 7 від 25.09.2007 р.).

Мета дослідження – з’ясувати особливості змісту й організації підготовки учнівської молоді до виконання батьківських обов’язків у шкільній практиці англomовних країн (США та Велика Британія) і визначити можливості використання позитивного зарубіжного доробку в освітній системі України.

Реалізація мети передбачає виконання таких **основних завдань дослідження**:

1. На основі ретроспективного аналізу науково-теоретичних підходів до батьківства розкрити генезу впровадження програм із підготовки учнівської молоді до виконання батьківських обов'язків у соціокультурному вимірі обох країн.

2. Здійснити компаративістичне дослідження змісту та принципів підготовки школярів до виконання батьківських обов'язків у США і Великій Британії.

3. Дослідити особливості методів і форм підготовки учнівської молоді до виконання батьківських обов'язків на сучасному етапі у США та Великій Британії.

4. Виокремити позитивні ідеї англо-американського досвіду підготовки учнівської молоді до батьківства та визначити перспективи їх реалізації у вітчизняних шкільних навчальних закладах.

Об'єкт дослідження – теорія і практика підготовки учнівської молоді до виконання батьківських обов'язків.

Предмет дослідження – етапи становлення, зміст та організація підготовки учнівської молоді до виконання батьківських обов'язків у школах США та Великої Британії.

Теоретико-методологічну основу дослідження становлять принципи системності та мультикультуральності виховання, ідеї особистісно-орієнтованого, компетентнісного підходу; історичний, логіко-гносеологічний, структурно-функціональний підходи до вивчення освітніх явищ, вікових та індивідуальних особливостей школярів у навчально-виховному процесі школи.

Для досягнення визначеної у дисертації мети та розв'язання поставлених завдань було використано комплекс **методів дослідження**: теоретичний аналіз психолого-педагогічної літератури для з'ясування сутності батьківських обов'язків і основних підходів до організації підготовки з батьківства в сучасній педагогічній науці в обох країнах; історичний аналіз з метою з'ясування соціально-економічних, ідеологічних і культурних чинників та етапів становлення феномена батьківства і підготовки до нього у педагогіці США та Великої Британії; інтерпретаційно-аналітичний метод, за допомогою якого здійснено концептуальний аналіз джерел дослідження з використанням прийомів інтерпретації, порівняння і узагальнення; логіко-системний аналіз, класифікація та систематизація основних підходів у сучасній педагогічній науці США і Великої Британії; узагальнення педагогічного досвіду в сфері батьківства й офіційних статистичних даних, моніторинг із проблеми, що здійснювалися державними та громадськими організаціями обох країн; порівняння американської, англійської й української систем підготовки до батьківства з метою використання зарубіжного досвіду у вітчизняній школі.

Джерельна база дослідження містить статистичні дані про становище дітей та молоді в США і Великій Британії, дані Національної мережі США та Великої Британії з питань підготовки до батьківства (National Parenting Project), дані освітніх національних навчальних програм (National Curriculum), методична література для вчителів та учнів, програми американських та британських шкільних курсів із підготовки молоді до батьківства; матеріали зарубіжних та вітчизняних періодичних видань, праці

американських і британських науковців та педагогів з окремих аспектів контекстної проблеми, інформацію з мережі Інтернет.

Організація дослідження. Дослідження здійснювалося упродовж 2004–2010 рр. На першому етапі (2004–2006 рр.) вивчено стан дослідження проблеми в теоретичному й практичному аспектах. Визначено об’єкт, предмет, мету та завдання наукової розвідки. Розпочато формування джерельної бази. Опрацьовано наукові джерела та теоретичні праці вітчизняних, американських та британських педагогів у Російській державній науковій бібліотеці (м. Москва). На другому етапі (2006–2008 рр.) проаналізовано першоджерела і теоретичні праці зарубіжних науковців, зокрема педагогів, передусім американських і британських, з обраної теми. Досліджено сутність та специфіку процесу становлення американської і британської систем підготовки до батьківства та визначено ціннісні орієнтири кожного історичного етапу. Охарактеризовано зміст, напрями, принципи і методи підготовки американської та британської молоді до батьківства на сучасному етапі. На третьому етапі (2008–2010 рр.) проаналізовано й узагальнено отримані результати, визначено прогресивні ідеї американського та британського досвіду підготовки учнів до виконання батьківських обов’язків і розроблено методики їх творчого перенесення на національний ґрунт, сформульовано загальні висновки дисертації.

Наукова новизна дослідження полягає у тому, що в ньому вперше в Україні:

- здійснено комплексний аналіз особливостей змісту підготовки учнівської молоді до батьківства у США та Великій Британії в контексті соціокультурного виміру феномена батьківства (системний і мультикультуральний підхід до організації підготовки, різновекторний та різнорівневий характер шкільних курсів із батьківства, їх циклічність і наступність, багатокomпонентність та модульність; співпраця школи з сім’єю та громадськими організаціями; вплив державних стандартів на зміст та способи реалізації підготовки молоді до батьківства; розробка і впровадження сучасних педагогічних технологій із врахуванням вікових запитів молоді, інноваційність у викладанні, ліцензування батьківства, розробка спеціальних програм для “груп ризику”);

- охарактеризовано специфіку використання методів і форм підготовки учнівської молоді до виконання батьківських обов’язків: рефлексивний коментар, наратив, диспути та дискусії, імітація, аналіз конкретних ситуацій (кейс-стаді), метод вільного вибору, відеоуроки, проблемні лабораторії, проекти, портфоліо, письмове есе-роздум, імітаційні та рольові ігри, тренінг; групові і фронтальні форми, лабораторна робота;

- виявлено історико-педагогічні та соціокультурні передумови становлення етапів організації прокреативної підготовки учнівської молоді до виконання батьківських обов’язків: період виникнення (XVIII – XIX ст.), реформування (початок XX ст. – 1970 р.), період трансформації (друга половина XX ст.) та період модернізації (кінець XX – початок XXI ст.), з’ясовано їх провідні тенденції.

У дослідженні визначено специфіку американського та британського досвіду з прокреативної підготовки до батьківства, спільне і відмінне в освітніх системах обох країн з окресленої проблеми;

– виокремлено позитивні ідеї англо-американського досвіду підготовки до батьківства, які можуть бути реалізовані у навчальний процес сучасної української школи.

Практичне значення здійсненого дослідження полягає в тому, що отримані результати, висновки і рекомендації можуть бути використані під час укладання навчальних планів та програм, розробки лекційних курсів, спецкурсів, спецсеминарів із гендерного і статевого виховання, дошлюбної підготовки, підготовки до сімейного життя, написання підручників та посібників, навчально-методичної літератури з історії і теорії педагогіки, порівняльної педагогіки. Результати дослідження структури, форм і методів впровадження програм із батьківства можуть бути корисні фахівцям, які працюють із сім'єю, педагогам, шкільним психологам, соціальним працівникам, а також вони можуть застосовуватися для складання програм психолого-педагогічного супроводу батьківства, які в нашій країні ще не знайшли широкого впровадження (порівняно із зарубіжними країнами).

Особистим внеском дисертанта у монографії “Статева соціалізація та підготовка учнівської молоді до сімейного життя у педагогіці та шкільній практиці зарубіжних країн” є написання розділу “Специфіка підготовки учнівської молоді до батьківства у Великій Британії”.

Апробація і впровадження результатів дослідження. Основні положення і висновки дисертаційного дослідження висвітлювалися у доповідях та виступах на Всеукраїнській науково-практичній конференції “Формування гендерної культури майбутніх вчителів” (Тернопіль, 25-26 березня 2005 р.), Міжнародній науково-практичній конференції “Інтеграція гендерного підходу в сучасну науку і освіту: результати та перспективи” (Одеса, 28 жовтня 2005 р.), VIII Міжнародній міждисциплінарній науково-практичній конференції “Жінка. Суспільство. Освіта” (Мінськ, 16-17 грудня 2005 р.), Науково-практичній конференції “Формування гендерної культури молоді: проблеми та перспективи” (Тернопіль, 2 лютого 2006 р.), IV Міжнародній науково-практичній конференції “Антропологічні основи сучасної педагогічної освіти” (Ставрополь, 17-18 жовтня 2007 р.), III Міжнародній науковій конференції “Гендер і проблеми комунікативної поведінки” (Полоцьк, 1-2 листопада 2007 р.), II Міжнародній науково-практичній конференції “Гендер. Екологія, Здоров'я”, (Харків, 22-23 жовтня 2008 р.), IV Міжнародній науково-практичній конференції “Жінка в науці і освіті” (Київ, 6-8 листопада 2008 р.), Всеукраїнській науково-практичній конференції “Гендер і молодь: європейські виклики” (Тернопіль, 10 квітня 2009 р.), Всеукраїнському гендерному освітньому Форумі “Через освіту до рівності” (17-18 лютого 2010 р.), Всеукраїнській науково-практичній конференції студентів і молодих учених “Гендерні проблеми в умовах глобалізації: українські реалії та перспективи” (Тернопіль, 19 березня 2010 р.), Науково-практичній конференції “Соціально-правовий захист материнства та дитинства: проблеми, пошуки” (9-10 вересня 2010 р., Миколаївський державний університет імені В.О. Сухомлинського), засіданнях кафедри педагогіки та гендерної рівності Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка.

Результати дослідження впроваджено у навчально-виховний процес Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (довідка № 13-40/01 від 12.01.2011 р.), Переяслав-Хмельницького державного педагогічного університету імені Григорія Сковороди (довідка № 284 від 1.03.2011 р.), Тернопільської загальноосвітньої школи I-III ступенів № 10 Тернопільської міської ради (довідка № 11 від 2.02.2011 р.), у практику діяльності Управління сім'ї та молоді Тернопільської обласної державної адміністрації (довідка № 93 від 16.02.2011 р.), Тернопільського благодійного фонду “Карітас” (проект “Мобільна робота з дітьми та молоддю”) (довідка № 9/1 від 4.02.2011 р.).

Публікації. За темою дисертації опубліковано 18 наукових праць, з яких 8 – у фахових виданнях.

Структура дисертації. Дисертація складається зі вступу, двох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел (312 найменувань, із них 237 – іноземною мовою) та 12 додатків. Робота містить 6 таблиць, 4 рисунки і 1 схему. Загальний обсяг дисертації становить 330 сторінок, основний зміст викладено на 180 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У вступі обґрунтовано актуальність теми дослідження, визначено його мету, завдання, об'єкт, предмет, дослідницькі методи, розкрито наукову новизну, практичне значення роботи, подано інформацію про впровадження її результатів.

У першому розділі – *“Підготовка учнівської молоді до виконання батьківських обов'язків як соціально-педагогічна проблема”* – здійснено аналіз історико-педагогічних проблем батьківства та теоретико-методологічних засад підготовки учнівської молоді до відповідального батьківства у школах США і Великої Британії, висвітлено основні зарубіжні педагогічні концепції та методичні проблеми прокреативної підготовки молоді на сучасному етапі розвитку американської, британської і вітчизняної науки, розкрито суть та основні історичні і соціокультурні передумови становлення етапів організації підготовки, проаналізовано зміст підготовки школярів до батьківства крізь призму сімейної та гендерної державної політики обох країн, розкрито генезу впровадження програм і курсів із підготовки до батьківства у школах Великої Британії та США з другої половини ХХ ст. до теперішнього часу.

Порівняльний аналіз наукової літератури засвідчив подібність теоретико-методологічних підходів до інституту батьківства у Великій Британії та США. Це також відображено у понятійно-термінологічному апараті щодо вживання понять “батьківство/материнство”, рядоположності термінів “відповідальне батьківство”, “ефективне батьківство”, “креативне батьківство” та ін. Еквівалентами загальноприйнятому у вітчизняній педагогіці поняттю “підготовка до батьківства” є такі терміни зарубіжної педагогіки: “батьківська освіта” (parenting education), “батьківські компетенції” (parental competences), “батьківський обов'язок” (parental duty), батьківське зобов'язання (parental obligation), батьківська відповідальність (parental responsibility) тощо. Багатоманітність термінів фіксує феноменологію функціонування такого явища, вказує на їх взаємозв'язок.

Аналіз наукової літератури дав змогу розкрити суть батьківства як соціального інституту прав та обов'язків батьків (“parenthood”), як процесу діяльності, тобто відповідних виховних практик і стилів поведінки батьків (“parenting”). Батьківство як соціокультурний феномен передбачає сукупність знань, уявлень та переконань людини про себе як про батька чи матір і реалізацію відповідної поведінки. Батьківські ролі розглядають у двох іпостасях – батьківства та материнства. Зріле батьківство, на думку багатьох учених (М. Борнштейн, Т. Говорун, В. Кравець, Р. Овчарова, Х. Хіс), є складною динамічною структурою, що охоплює цінності, установки, очікування, почуття, позиції, відповідальність, стилі сімейного виховання тощо.

Історико-генетичний аналіз досліджуваної проблеми у США і Великій Британії дав змогу виявити спільне та відмінне, розкрити зміст, структуру та особливості шкільної підготовки до батьківства впродовж століть. Засадничими у побудові навчальних курсів із батьківства стали ідеї філософії позитивізму та неопозитивізму (Велика Британія), есенціалізму і прагматичної педагогіки Д. Дьюї, гуманістичної та біхевіоральної психології (США). Аналіз історико-педагогічних джерел свідчить про спільні тенденції британського й американського народів у звичаях і традиціях, зокрема авторитету родини, збереження материнства і захисту дитинства, дотримання пуританських правил та моральних норм у вихованні підростаючого покоління.

Розкрита суть та основні історичні і соціокультурні передумови еволюції батьківсько-дитячих стосунків, виокремлено етапи організації прокреативної підготовки молоді до батьківства в обох країнах: виникнення (XVIII-XIX ст.), реформування (початок XX ст. – 1970 р.), трансформації (друга половина XX ст.) та модернізації (кінець XX – початок XXI ст.), з'ясовано їх провідні тенденції.

Виявлено специфіку підготовки молоді до батьківства залежно від конкретного історичного періоду, соціально-економічного розвитку країни, етно-культурних особливостей. Зокрема, американська модель характеризується реалістичною менеджерською освітою, децентралізацією, тоді як британська – феноменологічною, есенціалістською та централізацією. Характерними рисами для обох країн були розрізненість, амбівалентність і фрагментарність, відсутність чіткої концепції дитинства/батьківства. Зміст батьківських ролей до XVII ст. охоплював захисну, виховну, дисциплінарну, ментальну та соціальну функції. Введення шкільних курсів із батьківства у навчальний процес спочатку було стихійним, мало епізодичний характер, а з часом їх упровадження розширилося до реалізації системного та компетентнісного підходів.

З'ясовано, що власне науковий підхід до проблеми батьківства бере свій початок із XVIII ст. у зв'язку із введенням у вжиток поняття “усвідомлений батьківський обов'язок”, появою перших освітньо-медичних курсів із материнства (1900 р.), що супроводжувалося визнанням самоцінності дитинства, дитиноцентричністю сім'ї та гуманізацією батьківсько-дитячих стосунків.

Порівняльний аналіз моделей батьківства/материнства в контексті сучасної сімейної та гендерної державної політики у США і Великій Британії дав можливість розкрити їх специфічні особливості на

різних інституційних рівнях, виявити основні тенденції в організації підготовки молоді до батьківства залежно від освітніх систем обох країн, трансформаційні зміни в гендерній культурі, економічній емансипації жінок, плюралізації сімейних стосунків, розмежуванні батьківства і подружжя, явища відтермінованого батьківства, набуття різноманітних форм шлюбно-сімейних стосунків та видів батьківсько-дитячих взаємин. Моделі сімейної політики США та Великої Британії відрізняються високим ступенем лібералізації гендерних відносин, різноманітністю типів сімей і низкою соціокультурних, економічних та освітніх реформ, розробкою і впровадженням сучасних педагогічних технологій із підготовки молоді до батьківства у загальноосвітніх закладах.

Аналіз наукових джерел свідчить, що процес інтегрування курсів із батьківства у загальноосвітніх закладах США та Великої Британії у ХХ ст. має багатовекторний, різноплановий і суперечливий характер. Це пояснюється різним досвідом їх запровадження в обох країнах. Першість у створенні чітко структурованих програм із підготовки до батьківства належить Сполученим Штатам Америки (на основі філософії позитивізму та прагматизму Д. Дьюї, заперечення догматичного підходу у навчанні, пріоритету предметоцентризму, спрямованості на дитиноцентризм).

Виявлені як об'єктивні причини, які часто мають локальний характер (стихійність та епізодичність викладання, низька результативність, неакадемічний статус, вузька спеціалізація, фемінний характер викладання, дотримання традиційних стереотипних поглядів учителів і батьків на зміни у гендерних ролях, предметоцентричний характер викладання, недостатнє використання інноваційних технологій), так і суб'єктивні труднощі (пасивність, неактивна залученість юнаків, ігнорування гостроактуальних тем для юнацтва, загальний, формальний, стереотипний та недиференційований характер викладання). Недостатні кваліфікаційно-методична підготовленість учителів до викладання курсів, інформаційно-технологічне забезпечення, відсутність цілісної програми з дитячого догляду та системи безперервної освіти є факторами низької ефективності шкільних курсів з батьківства.

Спільним для обох країн є період запровадження навчальних курсів (із 60-70-х рр. ХХ ст.). Відмінності стосувалися назви курсів, їх спрямованості, особливостей підтримки національною асоціацією, освітнім проектом чи благодійним фондом. У контексті реформування освіти у США і Великій Британії засадничими у побудові навчальних курсів із батьківства є принципи мультикультуральності та особистісно-орієнтованого підходу.

Ретельне вивчення наукових джерел американських і британських учених (Дж. Па, Е. ДеАз, Т. Графтон, Ф. Мастерпаква) забезпечило можливість розкрити теоретико-методологічні засади та основні тенденції генези прокреативної підготовки учнівської молоді, різновекторний і різнорівневий характер шкільних курсів із батьківства, організацію співпраці школи з сім'єю та громадськими організаціями з окресленої проблеми.

У другому розділі – *“Зміст підготовки учнівської молоді до виконання батьківських обов'язків у США та Великій Британії”* – охарактеризовано сучасний стан прокреативної підготовки молоді до

батьківства в американських та британських школах, проаналізовано навчальні плани, програми, форми, методи та засоби підготовки до виконання батьківських обов'язків у школах, проведено компаративістичний аналіз шкільних програм з підготовки молоді до батьківства у США та Великій Британії, визначено шляхи імплементації ідей американського та британського досвіду в практику національної школи.

Метою американської шкільної підготовки до батьківства є набуття учнями вибіркового компетентностей, що передбачає чітку багатокomпонентну структуру (цільовий, змістовий, організаційний і результативний блоки), обов'язковість та неперервність викладання навчальних курсів із цього предмета. Кожен блок реалізовує свою функцію, зумовлену педагогічними цілями і рівнем підготовки вчителя, характеризується здатністю інтегруватися інваріантною складовою в обов'язкові навчальні дисципліни, може бути адаптованим як для індивідуального, так і для диференційованого навчання.

Провідними напрямками освітніх програм із підготовки учнівства до батьківства у школах США є: поглиблення і розширення теоретичних знань учнів про загальні механізми дитячого розвитку, набуття практичних навичок догляду за дитиною та методів її виховання, розвиток соціально-комунікативних умінь для конструктивної батьківсько-дитячої взаємодії. Серед принципів побудови змісту курсів із батьківства домінують гнучкість, відкритість, економічність, діалогічність, міждисциплінарність, диференціація, різновекторність (урахування вікових та індивідуальних особливостей учнівства), різнорівненість (дошкільний заклад - початкова школа – середня школа - старша школа). Спільним у побудові програм є їх циклічність і наступність: з кожним наступним класом поглиблюються знання, вміння та навички школярів, ускладнюються дослідницькі завдання, практичні уміння тощо. У цілому зміст програм (штати Пенсільванія, Міннесота, Огайо, Філадельфія та ін.) спрямований на краще розуміння учнями реальних механізмів соціалізації дітей і батьківського впливу на них, знання методів виховання, феномену “поганого” та “хорошого” батьківства, покращення навичок догляду за дітьми, прийняття самостійних, виважених рішень тощо.

Підготовка учнів до батьківства у США охоплює комплекс елективних програм та курсів, упроваджених у державні і приватні школи після обов'язкового проведення моніторингу на федеральному та регіональному рівнях, а також інваріантну складову предметів “Вивчення сім'ї та прав споживачів”, “Розвиток дитини, батьківство і розвиток батьків”, “Валеологія”, “Здоровий спосіб життя”, “Вчимося доглядати за дітьми” тощо. Проаналізовані обов'язкові модулі для всіх програм: блок особистісного пізнання (Я – концепція), основи перинатальної педагогіки та психології; сімейна економіка, домашній бюджет; конструктивне спілкування, побудова здорових батьківсько-дитячих стосунків та ін. (Д. Мак-Дермотт, Х. Хіс).

Різноманітність навчальних програм у США варіює від обов'язкових, варіативних до допоміжних і спеціалізованих, що визначається місцевими та регіональними умовами штату. Зокрема, у штатах Міннесота, Пенсільванія та ін. впроваджені спецкурси, які спрямовані на залучення юнаків до сімейно-

домашньої сфери і виховання дітей. Також викладаються спецкурси для дівчаток-підлітків, метою яких є попередження небажаної підліткової вагітності, навчіння майбутніх матерів усвідомленого та виваженого прийняття рішень щодо народження дитини і безпечної статевої поведінки. Специфіка змісту і викладання таких курсів залежить від взаємодії школи з батьками та громадськими організаціями (практикуються щомісячні зустрічі з батьками, візити психологів і медиків, проведення тренінгів з ефективного батьківства за Т. Гордоном: “Зріле батьківство і материнство”, “Відроджені пологи” тощо).

Важливим питанням є підготовка вчителя до викладання курсів із батьківства. Засадничими принципами професійної підготовки вважається неперервність освіти на курсах підвищення кваліфікації з наступною сертифікацією (в штатах Вісконсин, Філадельфія, Пенсільванія, Огайо та ін.), поєднання варіативних курсів із дистанційним навчанням, співпраця вчителів із досвідченими інструкторами. У низці університетів (Індіана, Айова, Пітсбурзький, Гарвардський та ін.) створені бібліотеки, відеотеки, комп’ютерні навчальні ігри з основ батьківства тощо. Широкомасштабна просвітницька робота передбачає партнерство школи із сім’єю і громадськістю, проведення пропедевтичної комплексної діяльності за підтримки громадських та волонтерських організацій, благодійних фондів, Центрів підтримки сім’ї, медико-соціальних служб та ін.

У Великій Британії шкільна підготовка до батьківства є частиною Національної навчальної програми (1999 р.). Британські вчені вважають батьківство найпопулярнішою професією (кар’єрою) в світі (Ф. Вердон, Н. Ноддінгс, М. Прінгл). Метою підготовки до батьківства є формування досвідчених, турботливих, люблячих і приязних людей – високоморальних батьків. Подальше вдосконалення навчальних програм із батьківства проводиться відповідно до Закону “Про батьківську відповідальність” (1998 р.) на основі гуманістичної психології та філософії есенціалізму та міжпредметної інтеграції.

Система британської освіти забезпечує варіативність і мобільність викладання шкільних курсів із урахуванням індивідуальних та вікових потреб учнів, реалізації особистісного підходу, розвитку критичного мислення. Поряд із децентралізацією управління освіти моніторинг ефективності викладання курсу визначається спеціальним державним департаментом (з урахуванням регіональних/ муніципальних варіацій, які залежать від місцевих потреб закладів освіти). Слід зазначити практичну спрямованість курсів “Як набути батьківських навичок” та “Батьківська розмова для школярів”, їх міждисциплінарний та інтегрований характер у змісті обов’язкової дисципліни “Особистісна, соціальна, громадянська та валеологічна освіта” (PSCHE).

Організаційний (теоретичний) та технологічний (практичний) компоненти курсу з батьківства передбачають використання різноманітних форм, методів і прийомів: дискусії, мозковий штурм, метод проєктів, написання “Декларації батьків”, сімейних історій та есе, створення наративів, аналіз життєвих ситуацій, акровірші, тести, кейс-стаді, портфоліо, прийом рефлексивного коментування, проведення спостережень за дітьми у дитсадках як науково-дослідницьких “життєвих” лабораторіях, сюжетно-рольові ігри “Театр в освіті” тощо. Просвітницька робота з батьківства передбачає також низку консультативних

послуг від різних державних соціальних служб і медичних центрів для вагітних дівчат, юних матерів, молодого подружжя; участь громадських та релігійних об'єднань. Все зазначене є основою національної стратегії боротьби з підлітковою вагітністю й антисоціальними вадами серед підростаючого покоління.

Порівняльний аналіз навчальних програм для учнівської молоді з підготовки до виконання батьківських функцій, чинних у школах Великої Британії та США, в контексті освітніх реформ, державної гендерної і сімейної політики, дав змогу виявити спільне та відмінне у методології курсів із батьківства, специфіку їх упровадження на основі гуманістичного і мультикультурального підходів, практичного спрямування курсів.

Спільною освітньою стратегією державної політики США та Великої Британії є розробка і впровадження програм із батьківства з урахуванням специфіки штатів, місцевості, етнічних та національних груп, матеріально-економічного становища населення, статусу сімей тощо. Головними цілями підготовки є: попередження жорстокого ставлення до дітей через створення турботливого, освітньо-розвивального середовища; підтримка державних центрів у напрямку збереження репродуктивного здоров'я і запобігання підліткової вагітності, раннього та девіантного материнства; організація широкої просвітницької кампанії з профілактики захворювань, які передаються статевим шляхом (передусім СНІДу), наркоманії та алкоголізму.

Модель освітніх програм із батьківства, побудована на принципах інтегрованості та взаємодоповнюваності в контексті “випереджувального навчання”, охоплює такі компоненти: професійну підготовку вчителів до викладання курсу з батьківства та їх сертифікацію, постійне підвищення кваліфікації вчителів, забезпечення навчально-методичними ресурсами; розробку системи оцінювання знань учнів; поширення інформації через мережу Інтернет (сайти, відео, веб-логи), корекцію програм відповідно до місцевих особливостей та індивідуальних потреб учнів шкіл, обов'язковий моніторинг навчальних програм і т. д.

З'ясовано, що навчальні програми з підготовки до батьківства в обох країнах характеризуються різним змістом, але мають ідентичну багатокомпонентну структуру. Як правило, вони передбачають такі блоки: а) особистісний блок; б) основи перинатальної психології і педагогіки; в) навички конструктивного спілкування у побудові успішної родини (набуття навичок ефективного спілкування, вирішення життєвих проблем і розв'язання конфліктних ситуацій, знання стилів батьківського виховання тощо); г) усвідомлення цінностей батьківства та відповідального ставлення до виконання батьківських ролей і обов'язків.

В американських школах діють спеціальні освітні програми для груп “ризик” (підлітків-матерів, раннього батьківства, неповнолітніх правопорушників). Батькам-підліткам пропонуються не лише умови для продовження навчання у школі, а й широка підтримка вчителів та соціальних працівників у пристосуванні до нового життя з народженою дитиною та правильного виконання батьківських ролей, соціальний захист та допомога у подоланні труднощів, пов'язаних із ранньою вагітністю.

Інноваційною технологією у США та Великій Британії є “медіа-педагогіка”, яка спрямована на залучення молоді до вивчення курсів за допомогою візуалізації гостроактуальних проблем, серії комп’ютерних навчальних програм, що пропонуються для дистанційного навчання, інтерактивних он-лайнних навчальних відеокурсів, телебачення, DVD та Інтернет-мережі.

Відмінності в організації прокреативної підготовки молоді у США та Великій Британії зумовлені змінами у сімейній та гендерній політиці обох держав, специфікою батьківсько-дитячих стосунків як стрижневої проблеми соціального батьківства/материнства. Особливістю американських програм із батьківства є їх широка адаптація до специфіки вечірніх шкіл, релігійних установ та різновікових груп. Упровадження курсів відбувається разом із громадськими і благодійними організаціями (скаутські клуби, релігійні заклади, центри молоді, медико-психологічні служби тощо).

Для прокреативної підготовки учнів у Великій Британії характерним є більш вузький і конкретно-практичний характер курсів із батьківства, їх стадіальність та диференційованість, активне застосування арттерапевтичних прийомів, ігрових методик, позашкільні і самостійні заняття в сім’ї. На відміну від США, викладання курсів з основ батьківства проводить спеціально підготовлений учитель чи шкільний психолог.

Цілісна структура, насичений зміст і динамічність освітніх програм із батьківства у Великій Британії та США, інтерактивна взаємодія вчителя з учнями на “рівних правах”, система елективних навчальних курсів із підготовки до батьківства, їх ліцензування, співпраця школи з батьками (“життєві лабораторії” у дошкільних закладах і “шкільні візити батьків із немовлятами”), інноваційні методи і форми навчання (групові дискусії, мозковий штурм, есе-роздуми, аналіз життєвих ситуацій, створення наративів, проекти, портфоліо, кейс-стаді, лекція-візуалізація, тощо), використання власного життєвого досвіду учнів, урахування їх вікових та індивідуальних особливостей є факторами ефективної підготовки учнівської молоді до батьківства, що заслуговує впровадження у національну школу.

Узагальнення результатів дисертаційного дослідження забезпечило можливість сформулювати загальні **висновки**.

1. Порівняльний аналіз наукової літератури засвідчив важливість підготовки учнівської молоді до виконання батьківських обов’язків у загальній системі виховання підростаючого покоління, ідентичність теоретико-методологічних підходів до батьківства у Великій Британії та США. Водночас наявні відмінності дефініцій “батьківство/материнство” “відповідальне батьківство”, “ефективне батьківство”, “креативне батьківство” у понятійно-термінологічному апараті. Засадничими у побудові навчальних курсів з батьківства стали ідеї філософії позитивізму і неопозитивізму (Велика Британія), есенціалізму та прагматичної педагогіки Д. Дьюї, гуманістичної і біхевіоральної психології (США).

2. Особливості становлення батьківства в історіографії Великої Британії і США визначаються соціально-економічною специфікою та етнокультурними відмінностями кожної з країн. Науковий підхід до проблеми батьківства бере свій початок із XVIII ст. у зв’язку із введенням у вжиток поняття

“усвідомлений батьківський обов’язок”, появою перших освітньо-медичних курсів з материнства, що супроводжувалося визнанням самоцінності дитинства, дитиноцентричною сім’ю і гуманізацією батьківсько-дитячих стосунків. Розкрито суть та основні історичні і соціокультурні передумови еволюції батьківсько-дитячих взаємин, відповідно до чого були виявлені етапи становлення організації прокреативної підготовки молоді до батьківства в обох країнах: виникнення (XVIII-XIX ст.), реформування (початок XX ст. – 1970 р.), трансформації (друга половина XX ст.) та модернізації (кінець XX – початок XXI ст.), з’ясовано їх провідні тенденції.

3. Основною стратегією в організації підготовки учнівської молоді до батьківства є гуманістичний, особистісний та цілісний підходи. Різноманітність моделей шкільної підготовки з батьківства в обох країнах зумовлена відмінностями теоретико-методологічних засад американських і британських учених. Американська модель характеризується реалістичною менеджерською освітою, централізацією, тоді як британська – феноменологічною, есенціалістською та децентралізацією. Генеза впровадження шкільних курсів відбувалася від стихійного, епізодичного характеру до системного і компетентнісного підходів. Комплексна підготовка з батьківства з кінця XX ст. до сьогодні охоплює врахування вікових та індивідуальних особливостей дітей під час складання програм, планів і змісту матеріалу, їх різнорівневий та різновекторний характер, співпрацю з батьками і громадськими організаціями, розвиток медіа-освіти. Виявлено вертикальну та горизонтальну сегрегацію освітніх програм.

4. Педагогічне обґрунтування і проектування шляхів підготовки молоді до батьківства у США та Великій Британії забезпечується системною організацією навчально-виховного процесу загальноосвітніх шкіл у взаємодії із батьківським вихованням (партнерство школи і батьків), залученням провідних фахівців із медико-психологічних центрів, соціальних служб для молоді, громадських та релігійних організацій, благодійних фондів тощо. Підготовка учнівської молоді до виконання батьківських обов’язків передбачає використання різноманітних методів, форм і засобів: рефлексивний коментар, наратив, диспути та дискусії, імітація, аналіз конкретних ситуацій (кейс-стаді), метод вільного вибору, відеоуроки, проблемні лабораторії, метод проектів, портфоліо, письмові есе-роздуми, імітаційні та рольові ігри, тренінг.

5. Порівняльний аналіз моделей батьківства/материнства в контексті сучасної сімейної і гендерної державної політики у США та Великій Британії дав можливість розкрити їх специфічні особливості на різних інституційних рівнях, виявити основні тенденції в організації підготовки молоді до батьківства залежно від освітніх систем обох країн, трансформаційні зміни в гендерній культурі, економічній емансипації жінок, плуралізації сімейних стосунків, відмежування батьківства від подружжя, явища відстроченого батьківства, набуття різноманітних форм шлюбно-сімейних стосунків і видів батьківсько-дитячих взаємин. Моделі сімейної політики США та Великої Британії відрізняються ступенем лібералізації гендерних стосунків, різноманітністю типів сімей і низкою соціокультурних, економічних та освітніх реформ, розробкою і впровадженням сучасних педагогічних технологій із підготовки молоді до

батьківства у загальноосвітні заклади. Виокремлено об'єктивні та суб'єктивні труднощі у впровадженні варіативних курсів із батьківства.

6. Порівняльний аналіз прокреативної підготовки учнів до виконання батьківських функцій у Великій Британії і США в контексті освітніх реформ, державної гендерної та сімейної політики дав змогу виявити спільне і відмінне у методології курсів з батьківства, специфіку їх упровадження на основі гуманістичного та мультикультурального підходів, інтегративний та інтерактивний характер викладання.

Моніторинг ефективності викладання курсу у британських та американських школах визначається з врахуванням регіональних / муніципальних варіацій, які залежать від потреб місцевих закладів освіти.

Метою американської шкільної підготовки до батьківства є набуття учнями батьківських компетентностей, що передбачає чітку багатокomпонентну структуру, обов'язковість і неперервність викладання навчальних курсів, їх різнорівневий та різновекторний характер. Метою британської прокреативної підготовки є становлення досвідчених, турботливих, люблячих і приязних людей – високоморальних батьків, яке здійснюється на основі гуманістичного та особистісного підходів, практичної спрямованості курсів.

На відміну від Британії, у США кожна школа, залежно від специфіки штату й етнічності громади, формує власну програму підготовки молоді до батьківства за допомогою оцінювання своїх потреб, можливостей, пріоритетів та адаптування доступних ресурсів.

Специфіка впровадження навчальних програм у школах Великої Британії полягає у дотриманні мультидисциплінарного та інтегративного підходу, що означає як розгляд окремих тем в обов'язкових предметах, так і введення нових розроблених варіативних курсів для учнів певних вікових груп у різних штатах. На відміну від США, у школах Великої Британії викладання курсів з основ батьківства проводить спеціально підготовлений учитель чи шкільний психолог. Їхня підготовка до читання курсів ґрунтується на механізмах ідентифікації та гнучкості (flexibility) як складових цілісного навчального процесу. Однією з найважливіших особливостей підготовки вчителів у Великій Британії, на відміну від США, є обов'язковість використання вчителем отриманих на курсах знань, нової інформації у практичній діяльності в процесі занять з учнями.

7. Педагогічне обґрунтування і проектування шляхів підготовки молоді до батьківства у США та Великій Британії забезпечується системною організацією навчально-виховного процесу, залученням провідних фахівців з означеної проблеми, проведенням обов'язкового моніторингу якості викладання, сертифікацією курсів, упровадженням спеціальних курсів для "груп ризику" (матерів-підлітків) та активізацією юнаків тощо. Широкомасштабна просвітницька робота передбачає партнерство школи із сім'єю та громадськістю, проведення пропедевтичної комплексної діяльності за підтримки громадських та волонтерських організацій, благодійних фондів, Центрив підтримки сім'ї, медико-соціальних служб та ін.

8. Здійснене в дослідженні всебічне вивчення досвіду США та Великої Британії дало змогу виокремити позитивні аспекти, які, на нашу думку, сприятимуть ефективнішій підготовці учнівської

молоді до виконання батьківських обов'язків. Актуальним для імплементації багатогранного досвіду США та Великої Британії з підготовки до батьківства у національну школу є система елективних навчальних курсів, їх ліцензування, організація співпраці школи з батьками (“життєві лабораторії” у дошкільних закладах, “шкільні візити батьків із немовлятами”) та місцевими (релігійними й етнічними) громадами, підвищення кваліфікації вчителів, організація конференцій для педагогів, адміністрації шкіл, обмін досвідом тощо; розробка інтерактивних он-лайнних навчальних програм, дистанційне навчання, розвиток батьківської медіа-освіти, використання інноваційних методів і форм навчання, на основі власного життєвого досвіду учнів, урахування їх вікових та індивідуальних особливостей тощо.

Дослідження не вичерпує всіх проблем підготовки учнів до батьківства. Перспективи подальших досліджень стосуються творчого використання англо-американського досвіду з батьківства щодо створення програм дистанційного навчання та медіа-педагогіки, розширення освітньо-інформаційного простору через мережу Інтернет.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ АВТОРОМ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Левчик Н. С. Специфіка підготовки учнівської молоді до батьківства у Великій Британії / Наталя Левчик // Статева соціалізація та підготовка учнівської молоді до сімейного життя у педагогіці та шкільній практиці зарубіжних країн : монографія / [Т. В. Говорун, О. М. Кікінежді, В. П. Кравець та ін.] : за ред. В. Кравця. – Тернопіль, 2009. – С. 85–108.
2. Левчик Н. С. Школа як початковий етап підготовки молоді до батьківства у Великій Британії / Наталя Левчик // Педагогічна освіта: теорія і практика. Психологія. Педагогіка. : зб. наукових праць. – К., 2007. – № 8. – С. 154–159.
3. Левчик Н. С. Батьківство в контексті сімейної політики у США та Великій Британії / Наталя Левчик // Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету ім. П. Г. Тичини. – Умань, 2008. – Ч. 5. – С. 103–110.
4. Левчик Н. С. Зміст і структура шкільних програм з підготовки молоді до батьківства у Великій Британії / Наталя Левчик // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Педагогіка. – Тернопіль, 2008. – № 4. – С. 135–140.
5. Левчик Н. С. Становлення батьківства у Великій Британії та США: історичний аспект / Наталя Левчик // Гуманітарний вісник Переяслав-Хмельницького державного університету імені Григорія Сковороди. – Переяслав-Хмельницький, 2008. – № 16. – С. 120–123.
6. Левчик Н. С. Шкільні програми з підготовки молоді до батьківства в США та Великій Британії / Наталя Левчик // Трудова підготовка в закладах освіти. – К., 2009. – № 3 (61). – С. 44–48.

7. Левчик Н. С. Підготовка учнівської молоді до батьківства у Сполучених Штатах Америки / Наталя Левчик // Вісник Харківської державної академії культури : зб. наук. праць. – Харків, 2009. – Вип. 26. – С. 213–221.
8. Левчик Н. С. Шляхи впровадження освітніх технологій з батьківства в національну школу: досвід США та Великої Британії // Наталя Левчик // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Педагогіка. – Тернопіль, 2010. – № 3. – С. 155–162.
9. Левчик Н. С. Особливості підготовки молоді до виконання батьківських обов'язків у англійських країнах / Наталя Левчик // Формування гендерної культури майбутніх вчителів : зб. матеріалів Всеукр. наук.-практ. конф., 25-26 берез. 2005 р. – Тернопіль, 2005. – С. 145–149.
10. Левчик Н. С. Роль американської сім'ї у підготовці дітей до виконання гендерних ролей / Наталя Левчик // Науковий вісник Південноукраїнського державного педагогічного університету ім. Ушинського / Інтеграція гендерного підходу в сучасну науку і освіту: результати та перспективи : зб. наук. праць. Міжнар. наук.-практ. конф., 28 жовт. 2005 р. – Одеса : ПДПУ ім. К.Д. Ушинського, 2005. – С. 124–132. – (Спецвип.).
11. Кикинежди О. М. Гендерные установки в Украине / Кикинежди О. М., Левчик Н. С. // Женщина. Общество. Образование. : матер. 8-ой Междунар. междисциплинарной науч.-практ. конф., 16-17 декаб. 2005 г. – Минск, 2006. – С. 353–356.
12. Левчик Н. С. Гендерні засади сімейного виховання в Україні та англійських країнах / Наталя Левчик // Формування гендерної культури молоді : проблеми та перспективи : матер. наук.-практ. конф., 1-2 лют. 2006 р. – Тернопіль, 2006. – С. 35–37.
13. Левчик Н. С. Подготовка учащейся молодежи к родительству в англоязычных странах: антропологический взгляд / Наталя Левчик // Антропологические основы современного педагогического образования : матер. IV междунар. науч.-практ. конф., 17-18 октяб. 2007 г., СГПИ) / под ред. Л. Л. Редько, Е. Г. Пономарева. – Ставрополь, 2007. – С. 83–85.
14. Левчик Н. С. Образ материнства в историографии Англии / Наталя Левчик // Гендер и проблемы коммуникативного поведения : матер. III междунар. науч. конф., 1-2 нояб. 2007 г. – Полоцк, 2007. – С. 85–88.
15. Левчик Н. С. Батьківство і сім'я в Англії: гендерний ракурс / Наталя Левчик // Гендер. Екологія. Здоров'я : матер. II міжнар. наук.-практ. конф., 22-23 жовт. 2008 р. : зб. наук. праць. – Харків, 2008. – С. 160–161.
16. Левчик Н. С. The main tendencies in preparing young people in Britain schools / Наталя Левчик // Жінка в науці і освіті : зб. матер. IV Міжнар. наук.-практ. конф., 6-8 листоп. 2008 р. – К., 2008. – С. 202–203.

17. Левчик Н. Гендерні аспекти підготовки молоді до батьківства у США та Великій Британії: крос-культурне дослідження / Левчик Н., Репетинська Л. // Через освіту до рівності : тези наук. конф. в рамках Всеукраїнського гендерного освітнього форуму, 17-18 лютого 2010 р. – К., 2010. – С. 135–139.

18. Левчик Н.С. Американська система прокреативної підготовки учнівської молоді до батьківства / Н.С. Левчик // Гендерні проблеми в умовах глобалізації: українські реалії та перспективи : зб. матер. Всеук. наук.-практ. конф. студентів і молодих вчених, 19 берез. 2010 р. / за наук. ред. В. Кравця. – Тернопіль. – 2010. – С. 127–130.

Анотації

Левчик Н.С. Підготовка учнівської молоді до виконання батьківських обов’язків у США та Великій Британії. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.07. – теорія і методика виховання. – Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка. – Тернопіль, 2011.

У дисертації здійснено комплексне дослідження особливостей змісту підготовки учнівської молоді до виконання батьківських обов’язків у США та Великій Британії в контексті соціокультурного виміру феномена батьківства. Виокремлено системний та мультикультуральний підхід до організації підготовки, різновекторний та різнорівневий характер шкільних курсів ьз батьківства, їх циклічність та наступність, багатокomпонентність та модульність; вплив державних стандартів на зміст та способи реалізації підготовки молоді до батьківства; розробка та впровадження сучасних педагогічних технологій із урахуванням вікових запитів молоді, інноваційність у викладанні, ліцензування вчителів з викладання курсу, розробка спеціальних програм для “груп ризику”.

З’ясовано особливості організації, охарактеризовано специфіку використання методів, форм і засобів підготовки учнівської молоді до виконання батьківських обов’язків. Виявлено періоди становлення шкільної підготовки молоді до виконання батьківських обов’язків. Визначено специфіку американського та британського досвіду з прокреативної підготовки до батьківства, спільне та відмінне в освітніх системах обох країн з означеної проблеми.

Ключові слова: феномен батьківства, підготовка до батьківства, батьківський обов’язок, батьківські компетенції, учнівська молодь.

Левчик Н.С. Подготовка ученической молодёжи к выполнению родительских обязанностей в США и Великобритании.

Диссертация на соискание учёной степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.07 – теория и методика воспитания. – Тернопольский национальный педагогический университет имени Владимира Гнатюка. – Тернополь, 2011.

В диссертации осуществлено комплексное исследование особенностей содержания подготовки ученической молодёжи к выполнению родительских обязанностей в США и Великобритании в контексте социокультурного измерения феномена родительства. Выделены системный и мультикультуральный подходы к организации подготовки, разновекторный и разноуровневый характер школьных курсов подготовки к родительству, их цикличность и последовательность, многокомпонентность и модульность; влияние государственных стандартов на содержание и способы реализации подготовки молодёжи к родительству; разработка и внедрение современных педагогических технологий с учётом возрастных запросов молодёжи, инновационность в преподавании, лицензирование преподавателей курса, разработка специальных программ для “групп риска”.

Обозначены особенности организации, охарактеризована специфика использования методов, форм и средств подготовки ученической молодёжи к выполнению родительских обязанностей. Выделены периоды становления школьной подготовки молодёжи к родительству. Определена специфика американского и британского опыта прокреативной подготовки к родительству, общее и отличительное в системах образования обеих стран в данной проблематике.

Ключевые слова: феномен родительства, подготовка к родительству, родительские обязанности, родительские компетенции, ученическая молодёжь.

Levchyk N. S. Preparing schoolchildren to accomplish parental duties in the U.S.A and Great Britain. – Manuscript.

Thesis for a Candidate Degree in Pedagogical Sciences, speciality 13.00.07 – Theory and Methodology of Education. – Ternopil, 2011.

The thesis deals with the comprehensive analysis of the content peculiarities of preparing schoolchildren to parenthood in the USA and Great Britain in the context of sociocultural measuring of parenthood phenomenon. The systematic and multicultural approach to the activity of preparation, multivector and multilevel nature of school courses of parenthood education, their cyclic character and continuity, modularity and multicomponent structure has been defined.

The thesis determines the ways of interaction between the families, schools and public institutions; development and implementation of new pedagogical concepts taking into account the age demands of the youth, innovations in teaching, licensing teachers of the course, developing special programs for young people at-risk.

The thesis presents the activity peculiarities, methods and forms of preparing schoolchildren to performing parenting duties: reflexive comment, narrative, debates and discussions, imitation, case studies, method of free choice, video lessons, problem labs, projects, portfolio, essays, simulations, role-plays, trainings.

The author defines historical and educational, socio-cultural premises of stages of preparation schoolchildren to performing parenting duties: appearing period (the 18-19 centuries), reforming (the beginning of 20 century – 1970s), transformation period (the second half of 20 century) and modernization period (the end of 20 century – the beginning of 21 century).

The scientific approach to the problem of parenthood dates back to the 17 century because of introduction the concept "realized parental duties," entry of the first educational courses on maternal health (1900) that were accompanied by recognition of self-value of childhood, child-centeredness families and humanization of parent-children relationship.

Common to both countries is the introduction period of training courses (from 60-70s of the 20 century) The differences concerned the names of the courses, their orientation and peculiarities of their support by national organization, educational projects or charity funds. In the context of the USA and Great Britain educational reforms the principles of multiculturalness and personality-oriented approach are fundamental in organizing parenting training courses.

The specificity of American and Britain experience of preparing to parenthood, common and different in educational systems of both countries on this issue has been ascertained.

The purpose of the American school preparation for parenthood is pupils' contraction of selective competences (knowledge, abilities and parenting skills) that provides a clear multicomponent structure (target, content, organizational and effective units), commitment and continuity of teaching courses on the subject. Each block implements its function, which is caused by pedagogical aims and level of teacher training, characterized by the ability to integrate as an invariant component in to the required subjects, can be adapted for the individual and differentiated instruction.

The goal of training is forming experienced, caring, loving and amiable people – highly moral parents. Further improvement of training parenthood programs is made in accordance with the Law "On parental responsibility" (1998), based on humanistic psychology and philosophy of essentialism and interdisciplinary integration.

The progressive ideas of American and English experience of preparing schoolchildren to parenthood that can be implemented in the educational process in contemporary Ukrainian school have been distinguished.

Key words: parenthood phenomenon, preparation to parenting, parental duties, parental competences, schoolchildren.

Підписано до друку 01.04.2011 р.
 Формат 60x84/16. Друк RESO.
 Папір друк. Умовн. друк. арк. 0,9.
 Замовлення №20. Наклад 100 прим.
 Видрук оригінал-макету:
 редакційно-видавничий відділ
 Тернопільського національного педагогічного університету
 імені Володимира Гнатюка
 вул. М. Кривоноса, 2, м. Тернопіль, 46027